JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
GIUSEPPE TESAURO
19 päivänä tammikuuta 1995 *

1. Tässä oikeudenkäynnissä, jossa on yhdistetty 11 asiaa, Tariefcommissie te Amsterdam on esittänyt yhtä monta ennakkoratkaisupyyntöä, joissa yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään lausumaan EY:n perustamissopimuksen 95 artiklan tulkitsemisesta tiettyjen alkoholijuomien verotuksen osalta. Kyseessä on sellaisten seikkojen toimittaminen kansalliselle tuomioistuimelle, joiden avulla se voi ratkaista, onko Alankomaiden verotus, jossa erotellaan rypäleviinit muista hedelmistä kuin rypäleistä valmistetuista viineistä (jäljempänä hedelmäviinit) yhdenmukainen tämän artiklan kanssa.

Kansallinen lainsäädäntö

2. Aluksi on syytä muistuttaa Benelux-järjestelmään kuuluvien kansallisten oikeussääntöjen sisällöstä.

Hedelmistä käymällä valmistettujen kuohuviinien ja hiilihapottomien viinien [1]

3. Vuoden 1963 lain, sellaisena kuin se oli voimassa tosiseikkojen tapahtumahetkellä, 4 ja 5 pykälässä hiilihapottomat viinit, joihin prosenttimäärät ja valmisteverot on harmonisoitu kolmen Benelux-maan välillä valmisteverojen ja takuutöitä koskevien maksujen yhdenmukaistamisesta 18.2.1950 tehdyllä sopimuksella, [2] jota on sen jälkeen muutettu kymmenellä peräkkäisellä lisäpöytäkirjalla. Käsiteltävinä olevien asioiden kannalta on mainittava erityisesti 26.1.1976 tehty kuudes lisäpöytäkirja, jossa säädetään Benelux-maissa valmistettujen tai näihin maihin tuotujen hiilihapottomien hedelmäviinien vapauttamisesta viinin valmisteverosta ja viinin erityisistä valmisteveroista. Pääasioihin liittyvien tosiseikkojen tapahtumahetkellä valmisteverojen prosenttimäärien osalta oli voimassa sopimukseen 14.9.1984 tehty seitsemäs pöytäkirja. Pöytäkirjassa mainitut verot sisältyivät myös Alankomaiden alkoholia sisältävien aineiden valmisteveroista 30.5.1963 annettuun lakiin, [3] jota on muutettu usean kerran erityisesti tarkoituksena ottaa huomioon Benelux-järjestelmään tehdyt muutokset.

* Alkuperäinen kieli: italia.

1 — Hiilihapoton tarkoittaa tässä yhteydessä viinejä ja yleisemmin sellaisia alkoholijuomia, jotka eivät ole kuohuviinejä.

2 — Todettakoon perusteellisuuden vuoksi, että 29.5.1972 nämä kolme maata tekivät uuden Benelux-sopimuksen valmisteverojen yhdenmukaistamisesta, joka ei vielä ole tullut voimaan ja joka on tämän vuoksi edellytyksenä myös 10.6.1970 tehdyn Benelux-alueen yhdenmukaistamisesta valmisteveroalalla tehdyn sopimuksen voimaantulolle.

3 — Stbl. 1963, 240.

kuuluvat sekä rypäleviinit, joiden alkoholipitoisuus ei ylitä 22:ta tilavuusprosenttia että hedelmäviinit, joiden alkoholipitoisuus ei ylitä 15:tä tilavuusprosenttia, eroteltiin rypäleistä valmistetuista kuohuviineistä ja muista hedelmistä kuin rypäleistä valmistetuista kuohuviineistä. Näihin luokkiin kuulumattomat tuotteet luokiteltiin alkoholia sisältäviksi aineiksi, erityisesti koska niiden alkoholipitoisuus ylitti näissä pykälissä säädetyn pitoisuuden, ja näistä tuotteista kannettiin tämän vuoksi korkeampaa alkoholin valmisteveroa.

Kaikista Alankomaissa valmistetuista tai sinne tuoduista hiilihapottomista viineistä kannetaan pääsääntöisesti viinin valmisteveroa ja viinin erityistä valmisteveroa (vuoden 1963 lain 2 pykälän 2 ja 3 momentti). Samoin kaikista kuohuviineistä kannetaan pääsääntöisesti kuohuviinin valmisteveroa ja kuohuviinin erityistä valmisteveroa (vuoden 1963 lain 2 pykälän 4 ja 5 momentti). Kuitenkin saman lain 85 a ja 88 d pykälän mukaisesti hiilihapottomat viinit on vapautettu valmisteveroista sillä edellytyksellä, että ne täyttävät tietyt päällysmerkintöjä ja pakkauksia koskevat määräykset. Toisaalta hedelmäkuohuviineistä kannetaan pienempää valmisteveroa kuin rypälekuohuviineistä. Lisäksi rypälekuohuviineistä kannetaan viinin valmisteveroa, kun taas maahantuodut hedelmäkuohuviinit on vapautettu tästä valmisteverosta.

Todettakoon lopuksi perusteellisuuden vuoksi, että vuoden 1963 laki kumottiin valmisteveroja koskevan säännöstön yksinkertaistamisesta ja yhdenmukaistamisesta 31.10.1991 annetulla lailla, [4] jota puolestaan muutettiin verorajojen poistamisesta 24.12.1992 annetulla lailla. [5] Uuden säännöstön mukaisesti, jonka tarkoituksena oli erityisesti yhdenmukaistaa Alankomaiden lainsäädäntö neuvoston direktiivien 92/83/ETY [6] ja 92/84/ETY [7] kanssa, joiden avulla neuvosto on ryhtynyt yhteisön tasolla yhdenmukaistamaan valmisteverojen rakenteita ja lähentämään valmisteverojen määrää, hedelmistä ja rypäleistä valmistettuja viinejä on kohdeltu 1.1.1993 lähtien samalla tavalla eli toisin sanoen niistä on kannettu samoja valmisteveroja.

Tosiseikat

4. Tarkastelen nyt käsiteltävänä olevan asian taustalla olevia tosiseikkoja. Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen (tullimaksuista ja valmisteveroista vastaava viranomainen) hylkäsi maahantuojien tekemät 11 valitusta, jotka koskivat viinin valmisteverojen ja erityisten valmisteverojen soveltamista muun muassa madeiraan, punaviiniin, samppanjaan, vermuttiin ja sherryyn. Kyseiset maahantuojat ovat valittaneet jokaisesta hylkäävästä päätöksestä Tariefcommissiehin.

4 — Stbl. 1991, 561.

5 — Stbl. 1992, 711.

6 — Alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta 19 päivänä lokakuuta 1992 annettu direktiivi (EYVL L 316, s. 21).

7 — Alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen määrän lähentämisestä 19 päivänä lokakuuta 1992 annettu direktiivi (EYVL L 316, s. 29).

Tariefcommissie katsoi, että yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisu oli välttämätön ja esitti siksi 11 ennakkoratkaisupyyntöä, joissa asiakysymyksenä on, ovatko Alankomaissa sovellettavat säännökset, joissa erotellaan viinit sen perusteella, onko ne valmistettu rypäleistä vaiko hedelmistä, sopusoinnussa perustamissopimuksen 95 artiklan kanssa, ottaen huomioon, että pääasioihin liittyvien tosiseikkojen tapahtumahetkellä hedelmäviineihin sovellettiin erilaista järjestelmää ja että Alankomaat kuuluu Benelux-järjestelmään ja sen on siksi noudatettava tämän järjestelmän määräyksiä. Ensimmäisen kysymyksen sisältö on kaikissa ennakkoratkaisupyynnöissä sama ja se vaihtelee vain kyseessä olevan tuotteen osalta, joita ovat madeira, jonka alkoholipitoisuus on 18 tilavuusprosenttia (asia C-367/93), punaviini, 12 tilavuusprosenttia (asiat C-368/93, C-372/93 ja C-375/93), samppanja, 12 tilavuusprosenttia (asiat C-369, C-373/93 ja C-377/93), vermutti, 13,5 tilavuusprosenttia (asia C-370/93) ja sherry, 17 tilavuusprosenttia (asiat C-371/93, C-374/93 ja C-376/93). Toisessa kysymyksessään, joka on samanlainen kaikissa kyseessä olevissa tapauksissa, Tariefcommissie pyytää yhteisöjen tuomioistuinta lisäksi tarvittaessa lausumaan tuomion ajallisesta oikeusvaikutuksesta, ottaen huomioon sen, että valmisteverojen palauttaminen aiheuttaisi huomattavia taloudellisia seurauksia Alankomaille, koska vastaavanlaisten Alankomaiden tuomioistuimissa käsiteltävinä olevien tapausten määrä on huomattava.

Ensimmäinen kysymys

5. Aluksi on syytä muistaa, että 95 artiklan tavoitteena on, kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut useaan kertaan, "varmistaa tavaroiden vapaa liikkuvuus jäsenvaltioiden välillä normaaleissa kilpailuolosuhteissa poistamalla kaikki sellaiset suojelun muodot, jotka voivat aiheutua sisäisten syrjivien maksujen soveltamisesta muista jäsenvaltioista peräisin oleviin tavaroihin, sekä varmistaa sisäisten maksujen täysi puolueettomuus kotimaisten ja tuontitavaroiden välisessä kilpailussa". [8]

On tuskin tarpeen muistuttaa, että 95 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti "jäsenvaltiot eivät määrää muiden jäsenvaltioiden tuotteille minkäänlaisia korkeampia välittömiä tai välillisiä sisäisiä maksuja, kuin ne välittömästi tai välillisesti määräävät samanlaisille kotimaisille tuotteille" ja että toisen kohdan mukaan "jäsenvaltiot eivät liioin määrää muiden jäsenvaltioiden tuotteille sellaisia sisäisiä maksuja, joilla välillisesti suojellaan muuta tuotantoa". Tiivistettynä ensimmäisessä kohdassa tarkoitetaan vertailua kansallisten tuotteiden ja samanlaisten tuontituotteiden verotuksen välillä, kun taas toisessa kohdassa viitataan sellaisia tuotteita koskevaan syrjivään verotukseen, jotka eivät ole samanlaisia mutta ovat kuitenkin osittain,

8 — Ks. mm. asia 323/87, komissio v. Italia, tuomio 11.7.1989 (Kok. 1989, s. 2275, 7 kohta).

välillisesti tai mahdollisesti näiden kanssa kilpailevia tuotteita.

6. Tariefcommissien esittämissä kysymyksissä viitataan yleisesti 95 artiklaan täsmentämättä, pyydetäänkö ensimmäisen vai toisen kohdan tulkintaa. Koska ennakkoratkaisupyynnöissä mainitaan nimenomaisesti 4.3.1986 annettu tuomio, [9] jossa yhteisöjen tuomioistuin lausui erityisesti hedelmäviinien ja rypäleistä valmistettujen viinien samanlaisuudesta, viittaa se siihen, että kansallinen tuomioistuin pitää käsiteltävänä olevien riitaasioiden ratkaisemisen kannalta välttämättömänä 95 artiklan ensimmäisen kohdan tulkintaa. Koska Alankomaiden kyseinen lainsäädäntö, vaikka se olisikin sopusoinnussa 95 artiklan ensimmäisen kohdan kanssa, voi kuitenkin olla ristiriidassa saman artiklan toisen kohdan kanssa, on syytä esittää kansalliselle tuomioistuimelle myös kiistanalaisen säännöstön arvioimiseksi tarpeelliset seikat 95 artiklan toisen kohdan osalta.

Ennen kuin asiaa arvioidaan tältä kannalta, on kuitenkin tarpeen selventää perustamissopimuksen 233 artiklan mukaisesti 95 artiklan ja asiaan liittyvän erityisen Benelux-säännöstön välinen suhde.

a) 95 artiklan ja Benelux-järjestelmän välinen suhde

7. Koska 95 artiklan soveltamisen kannalta on tarpeellista verrata kotimaisia ja maahantuotuja tuotteita toisiinsa, on selvää, että "kotimaisten tuotteiden" määritelmä riippuu nimenomaisesti 95 artiklan ja asiaan soveltuvan Benelux-säännöstön välisestä suhteesta. Benelux-säännöstöön onkin vedottu kansallisten oikeudenkäyntien yhteydessä, kun on väitetty, että huomioon otettava veroalue on Beneluxin eikä Alankomaiden alue. Muutoin yhteisön oikeuden soveltaminen johtaisi tullimaksuista ja valmisteveroista vastaavan viranomaisen mukaan perustamissopimuksen 233 artiklan vastaisesti Benelux-liiton yhdentymisen horjuttamiseen tai ainakin haittaisi sen kehittymistä.

Jos tällainen väite hyväksyttäisiin, pitäisi 95 artiklan mukainen vertailu tehdä Beneluxmaissa valmistettujen rypäle- ja hedelmäviinien ja muista jäsenvaltioista peräisin olevien rypäle- ja hedelmäviinien välillä. Tästä johtuisi, että Luxemburgissa valmistettuja rypäleviinejä olisi pidettävä kotimaisina tuotteina, mikä johtaisi ilmeisesti aivan toisenlaiseen arviointiin.

8. Tässä vaiheessa on aiheellista muistaa, että vaikka jäsenvaltiot eivät periaatteessa voi

9 — Asia 106/84, komissio v. Tanska, tuomio 4.3.1986, Kok. 1986, s. 833.

vedota sellaisiin sopimusmääräyksiin, jotka on tehty niiden välillä tarkoituksena sulkea pois yhteisön oikeuden soveltaminen, [10] perustamissopimuksen 233 artiklassa määrätään, että yhteisön oikeuden määräykset "eivät ole esteenä Belgian ja Luxemburgin eikä Belgian, Luxemburgin ja Alankomaiden välisen alueellisen liiton olemassaololle ja toteuttamiselle siltä osin kuin näiden alueellisten liittojen tavoitteita ei saavuteta ... sopimusta soveltamalla".

Yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että tämän määräyksen "tarkoituksena on välttää, että yhteisön oikeuden soveltaminen johtaisi näiden kolmen jäsenvaltion välisen alueellisen liiton hajoamiseen tai haittaisi sen kehittymistä. Tämä määräys sallii siis kyseisten kolmen jäsenvaltion soveltavan niiden välisessä liitossa voimassa olevia säännöksiä ja poikkeavan yhteisön säännöksistä ja määräyksistä siltä osin kuin tämä liitto on kehittyneempi yhteismarkkinoiden toteuttamisessa". [11] Toisin sanoen 233 artikla sallii yhteisön oikeuden säännöksistä ja määräyksistä poikkeamisen silloin, kun se on välttämätöntä liiton olemassaololle ja kehittymiselle ja luonnollisesti silloin, kun kyseisen alan yhdentyminen on liitossa kehittyneemmällä tasolla kuin yhteisössä.

9. Kuten olen jo todennut selostaessani asiaan soveltuvaa kansallista lainsäädäntöä, alkoholien valmisteverojen alan yhdentyminen rajoittuu tällä hetkellä Benelux-järjestelmässä pelkkään prosenttimäärien yhdenmukaistamiseen. Yhdenmukaistaminen on muutoin puutteellinen, siltä osin kuin luxemburgilaisiin viineihin sovellettiin 1.1.1993 asti erityistä verotuskohtelua, joka sulki ne pois viinin erityisen valmisteveron ja kuohuviinien erityisen valmisteveron soveltamisalasta.

Vaikka myönnettäisiinkin, että Benelux-maiden saavuttama yhdentyminen valmisteverojen alalla on kehittyneempi kuin yhteisön tasolla, koska prosenttimäärien lähentäminen on toteutettu yhteisössä vasta hiljattain, on kuitenkin selvitettävä, onko 95 artiklasta poikkeaminen välttämätöntä tällaisen yhdentymisen varmistamiseksi. Toisin sanoen on kysyttävä, onko 95 artiklan "rikkominen" välttämätöntä kehittyneemmän Benelux-järjestelmän asianmukaiselle toiminnalle.

10. Mielestäni kysymykseen on vastattava kielteisesti, koska yhdenmukaisten prosenttimäärien soveltaminen Benelux-järjestelmän mukaisesti voidaan varmasti toteuttaa 95 artiklaa noudattaen. On vaikeata kuvitella miten tämän artiklan noudattaminen voisi olla ristiriidassa Benelux-järjestelmän säännöllisen toiminnan kanssa, kun Benelux-

10 — Ks. viimeksi mainitun osalta asia C-3/91, Exportur, tuomio 10.11.1992, Kok. 1992, s. I-5529, 8 kohta.

11 — Asia 105/83, Pakvries, tuomio 16.5.1984, Kok. 1984, s. 2101, 11 kohta.

-jäsenmaat jatkavat kyseessä olevien valmisteverojen kantamista, harmonisoidusti mutta kukin itse. [12]

Erityisestä Benelux-järjestelmästä huolimatta Alankomaiden aluetta on pidettävä kyseisenä veroalueena 95 artiklaa sovellettaessa.

12. Käsiteltävänä olevassa tapauksessa on kiistatonta, että tuotteet, joihin sovelletaan suosivaa järjestelmää, ovat pääasiassa kotimaisia, kun taas rypäleviinit tuodaan yksinomaan muista jäsenvaltioista. On myös kiistatonta, että hiilihapottomat hedelmäviinit on vapautettu viinin valmisteverosta, jonka alaisuuteen ne periaatteessa kuuluvat, ja että hedelmistä valmistetuista kuohuviineistä kannetaan alhaisempaa valmisteveroa kuin rypäleistä valmistetuista kuohuviineistä, ja että ainoastaan maahantuoduista kuohuviineistä kannetaan sekä kuohuviinien että viinin valmisteveroa, mikä rasittaa ainoastaan rypäleistä valmistettuja kuohuviinejä verrattuna hedelmäviineihin.

b) 95 artiklan ensimmäinen kohta

Näissä olosuhteissa on vielä tarkasteltava, ovatko nämä tuotteet samanlaisia.

11. 95 artiklan ensimmäisen kohdan soveltaminen merkitsee, niin kuin olen jo todennut, vertailua kotimaisiin tuotteisiin ja "samanlaisiin" tuontituotteisiin sovellettavien veromääräysten välillä; tätä ilmausta pitäisi tulkita, niin kuin yhteisöjen tuomioistuin on korostanut useaan kertaan, "riittävän joustavalla tavalla". [13] 95 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisen arvioinnin toteuttamiseksi on siis otettava huomioon a) tuotteiden alkuperä, b) näiden tuotteiden samanlaisuus ja c) mahdollinen syrjivä luonne.

13. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti, jossa samanlaisuutta on tulkittu laajasti, on aiheellista arvioida samanlaisuutta tarkastelemalla, onko kyseisillä tuotteilla "vastaavia ominaisuuksia ja vastaavatko ne kuluttajien samoihin tarpeisiin": [14] eli edellytyksenä ei ole ehdoton samanlaisuus, vaan vastaavanlaisuus ja kyseisen tuotteen käyttötarkoituksen vertailukelpoisuus.

12 — Niin kuin edellä on todettu, Benelux-alueen yhdenmukaistamisesta valmisteverojen alalla 10.6.1970 tehty sopimus ei ole vielä tullut voimaan.

13 — Ks. esim. asia 169/78, komissio v. Italia, tuomio 27.2.1980, Kok. 1980, s. 385, 5 kohta.

14 — Edellä viitattu asia komissio v. Tanska, tuomio 4.3.1986, 12 kohta.

Yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt hedelmäviinien ja rypäleviinien samanlaisuutta tuomiossaan komissio vastaan Tanska, että "on syytä ottaa huomioon näiden kahden juoman luokan kaikki objektiiviset ominaispiirteet, kuten niiden alkuperä, valmistusmenettely, aisteihin vaikuttavat ominaisuudet, erityisesti niiden maku ja alkoholipitoisuus sekä myös se seikka, vastaavatko nämä kaksi juomien luokkaa kuluttajien samoihin tarpeisiin". [15]

14. Samassa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin tuli siihen lopputulokseen, että sekä rypäleistä että hedelmistä valmistetut pöytäviinit ovat samanlaisia. Otan tämän tuomion huomioon vaikkakin on todettava, että näiden kahden kyseessä olevan viinityypin todettu samanlaisuus voi tuottaa pettymyksen (luonnollisesti rypäleviinien) asiantuntijoille; toisaalta maku ja makuaisti eivät valitettavasti ole aina yhdenmukaisia yhteisön oikeuden kanssa.

Koska pääasiaan liittyvissä asioissa on kyse hedelmäviinien samanlaisuudesta viiden muun rypäleistä valmistetun alkoholijuoman kanssa, joiden joukossa ovat myös rypäleistä valmistetut pöytäviinit, on syytä varmistaa, ovatko hedelmäviinit samanlaisia verrattuna jokaiseen kyseisistä tuotteista.

15 — Ks. ed. 12 kohta.

— *Punainen pöytäviini* (asiat C-368/93, C-372/93 ja C-375/93)

15. Kuten olen juuri todennut edellä mainitussa tuomiossa komissio vastaan Tanska, yhteisöjen tuomioistuin vastasi tähän kysymykseen myönteisesti toteamalla, että "hedelmäviinit ja rypäleviinit valmistetaan samantyyppisistä raaka-aineista eli maataloustuotteista, ja samalla menetelmällä eli luonnonmukaisella käymisellä", [16] kun taas tässä yhteydessä ei ole asiaankuuluvaa, että hedelmäviinien lopullinen alkoholipitoisuus saadaan aikaan lisäämällä etyylialkoholia, koska rypäleviinien alkoholipitoisuutta voidaan samoin nostaa samalla menetelmällä. Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut, että näillä kahdella alkoholijuomien luokalla on vastaavanlaisia aisteihin vaikuttavia ominaisuuksia, nimittäin maku ja alkoholipitoisuus, ja ne vastaavat samoihin kuluttajien tarpeisiin "koska niitä voidaan käyttää samaan tapaan sekä janoa sammuttavana ja virkistävänä juomana että aterioiden ohella" [17] ja yhteisöjen tuomioistuin täsmensi lopuksi, että "sen tarpeen, johon nämä kaksi juomien ryhmää vastaavat, samanlaisuutta ei voida epäillä sen vuoksi että hedelmäviinien kulutus on aina ollut vähäisempää verrattuna rypäleviinien kulutukseen". [18]

Tämän oikeuskäytännön perusteella on ilmeistä, että punaista pöytäviiniä, josta on

16 — Ks. ed. 14 kohta.
17 — Ks. ed. 15 kohta.
18 — Ks. ed. 15 kohta.

kyse asioissa C-368/93 ja C-372/93, on pidettävä samanlaisena kuin Alankomaissa valmistettuja hedelmäviinejä.

16. On vielä selvitettävä, niin kuin Alankomaiden hallitus on väittänyt, asian C-375/93 osalta, onko määritetyillä alueilla tuotettua punaista laatuviiniä (tma-laatuviini) koskeva asia ratkaistava eri tavalla. Yhteisöjen tuomioistuimen esittämien arviointiperusteiden soveltaminen, sellaisina kuin olen juuri ne esittänyt, näyttävät ainakin ensi näkemältä viittaavan siihen, että myös näiden viinien on katsottava olevan samanlaisia kuin hedelmäviinit 95 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisessa merkityksessä.

Ainoa seikka, joka voisi erottaa punaiset laatuviinit muista pöytäviineistä on se, että tma-laatuviinien alkoholipitoisuutta ei voida milloinkaan nostaa lisäämällä etyylialkoholia. Riittääkö tämä poistamaan näiden viinien ja hedelmäviinien samanlaisuuden? Houkutus vastata myöntävästi on suuri. On kuitenkin todettava, ettei tällaista olosuhdetta voida pitää määräävänä; mikäli näin olisi, olisi päädyttävä siihen edellä mainitun oikeuskäytännön vastaiseen lopputulokseen, että hedelmäviinit ovat samanlaisia kuin rypäleviinit vain silloin, kun näihin viimeksi mainittuihin on myös lisätty, vaikka vain vähän, etyylialkoholia. Tämän vuoksi tma-laatuviinien osalta on tultava samaan lopputulokseen kuin punaisten pöytäviinienkin osalta.

— *Väkevät viinit: sherry* (asiat C-371/93, C-374/93 ja C-376/93), *madeira* (asia 367/93), *vermutti* (asia C-370/93)

17. Edellä viitatussa tuomiossa komissio vastaan Tanska esitetään sellaisia perusteita, jotka ovat käyttökelpoisia myös sen ratkaisemiseksi, ovatko hedelmäviinit ja rypäleistä valmistetut väkevät viinit kuten sherry samanlaisia. Tässä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että pöytäviinit (sillä ei ole merkitystä, ovatko kyseessä hedelmistä vai rypäleistä valmistetut viinit) eroavat väkevistä viineistä siten, että viimeksi mainittuja nautitaan "aperitiiveina ja ... jälkiruokaviineinä", mikä tarkoittaa, että ne vastaavat erilaisiin kuluttajien tarpeisiin kuin pöytäviinit.

Tämän lisäksi niiden alkoholipitoisuus poikkeaa toisistaan siten, että sherryn alkoholipitoisuus on 17 tilavuusprosenttia, kun taas hedelmäviinien, joihin sovelletaan Alankomaissa suosivaa kohtelua, alkoholipitoisuus ei ylitä 15:tä tilavuusprosenttia. Samoja perusteluja voidaan soveltaa myös madeiraan, koska kyseessä on nimenomaan väkevä viini, jonka alkoholipitoisuus on 18 tilavuusprosenttia.

18. Ratkaisu on sitä vastoin monimutkaisempi vermutin osalta, koska kyseessä on juoma, jonka alkoholipitoisuus on 13,5 tilavuusprosenttia ja jonka voitaisiin siksi ensi näkemältä katsoa olevan samanlainen kuin hedelmäviinien. On kuitenkin otettava huomioon, että vermuttia, toisin kuin rypäleistä ja hedelmistä valmistettuja viinejä, ei valmisteta samoista raaka-aineista. Viiniin, josta vermutti valmistetaan, lisätään sekä etyylialkoholia että hyvin pieni määrä kasviuutetta, josta vermutti saa tunnusomaisen makunsa.

Sillä varauksella, että kansallisen tuomioistuimen asiana on todeta, ovatko hedelmäviinien ominaisuudet samanlaiset, on kuitenkin myönnettävä, että vermutin aisteihin vaikuttavat ominaisuudet eivät vastaa hedelmäviinien vastaavia ominaisuuksia ja että kyseessä on sellainen juomien luokka, joka vastaa erilaisiin kuluttajien tarpeisiin. Tämän vuoksi vermutteja ja hedelmäviinejä ei voida pitää samanlaisina 95 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisessa merkityksessä.

— *Samppanja* (asiat C-369/93, C-373/93 ja C-377/93)

19. Koska samppanja on rypäleistä valmistettu kuohuviini, siihen sovelletaan Alankomaissa kuohuviinien valmisteveroa ja kuohuviinien erityistä valmisteveroa. Mielestäni ei kuitenkaan ole epäilystä siitä, että kuohuviinejä pidettäisiin samanlaisina hiilihapottomien viinien kanssa, olivatpa kyseessä rypäleistä tai hedelmistä valmistetut viinit; tämä johtuu siitä, että vaikka ne valmistetaan samoista raaka-aineista, niiden valmistusmenetelmä on aivan erilainen. Samoin näiden kahden juomien luokan aisteihin vaikuttavat ominaisuudet ovat selvästi erilaiset ja vastaavat kuluttajien erilaisiin tarpeisiin.

Täsmennän heti aluksi, etten voi hyväksyä sitä ajatusta, että samppanjaa pitäisi pitää kuohuviinien kanssa samanlaisena, vaikka se kuuluukin kuohuviinien luokkaan. Erityisesti, päinvastoin kuin komissio, katson, että yhteisöjen tuomioistuimen asiassa komissio vastaan Tanska antamassa tuomiossa esittämät arviointiperusteet eivät velvoittaisi tällaiseen johtopäätökseen.

20. Vaikka sekä hedelmistä valmistetut viinit (kuohuviinit) että rypäleistä valmistetut viinit (kuohuviinit ja näin ollen myös samppanja) valmistetaan samoista raaka-aineista (hedelmistä), ei voida varmasti väittää, että niiden valmistusmenetelmät olisivat samanlaiset tai edes samankaltaiset. Rypäleistä valmistetuista viineistä saadaan kuohuvia täysin luonnonmukaisella menetelmällä eli kaksinkertaisella

käymisellä, kun taas hedelmistä valmistettuihin viineihin on lisättävä hiilidioksidia, mikä tarkoittaa, ettei kyseessä ole täysin luonnonmukainen käymismenetelmä. Tästä seuraa myös, että samppanjan aisteihin vaikuttavat ominaisuudet, erityisesti sen maku, eivät ole vertailukelpoisia hedelmistä valmistettujen kuohuviinien ominaisuuksien kanssa. Mielestäni kyseessä ei myöskään ole kaksi juomien ryhmää, jotka vastaisivat samoihin kuluttajien tarpeisiin, vaikka on myönnettävä, että samppanjaa nautitaan yleensä erityisissä tilaisuuksissa.

95 artiklan ensimmäistä kohtaa sovellettaessa ei ole syytä pitää samppanjaa samanlaisena kuin hedelmistä valmistettuja kuohuviinejä.

21. Lopuksi totean, että 95 artiklan ensimmäisen alakohdan mukaisesti on syytä todeta, että ainoastaan punaisia pöytäviinejä, joista on kyse asioissa C-368/93, C-372/93 ja C-375/93, voidaan pitää samanlaisina kuin hedelmistä valmistettuja viinejä. Sitä vastoin sellaisia väkeviä viinejä kuin sherryä (asiat C-371/93, C-374/93 ja C-376/93), madeiraa (asia C-367/93) ja vermuttia (asia C-370/93) ei voida pitää samanlaisina kuin hedelmäviinejä. Sama päätelmä on tehtävä samppanjasta (asiat C-369/93, C-373/93 ja C-377/93) verrattuna hedelmistä valmistettuihin kuohuviineihin.

c) 95 artiklan toinen kohta

22. Kuten olen jo todennut, Tariefcommissien esittämät kysymykset näyttävät viittaavan ainoastaan 95 artiklan ensimmäiseen kohtaan. Ottaen kuitenkin huomioon, että vaikka Alankomaiden kyseinen lainsäädäntö olisi yhdenmukainen 95 artiklan ensimmäisen kohdan kanssa sherryn, madeiran, vermutin ja samppanjan osalta, se voi kuitenkin olla ristiriidassa saman artiklan toisen kohdan kanssa, ja siten mielestäni näyttää tarpeelliselta saattaa kansallisen tuomioistuimen tietoon kaikki ne seikat, jotka auttavat sitä tekemään ratkaisunsa tällaisen lainsäädännön yhdenmukaisuudesta myös 95 artiklan toisen kohdan osalta.

95 artiklan toinen kohta poikkeaa ensimmäisestä kohdasta siten, että siinä viitataan erilaisia tuotteita koskevaan syrjivään verotukseen. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut, tämän määräyksen "tarkoituksena on estää kaikkinainen verokohtelu, jolla välillisesti suojellaan sellaisia tuotteita, jotka, vaikka ne eivät ole samanlaisia kuin kotimaiset tuotteet 95 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisessa merkityksessä, kuitenkin kilpailevat tiettyjen kotimaisten tuotteiden kanssa edes osittain, välillisesti tai mahdollisesti". [19]

23. Täsmennettäköön tämän lisäksi, että yhteisöjen tuomioistuimen asiaan liittyvän

19 — Ks. esim. asia 168/78, komissio v. Ranska, tuomio 27.2.1980 (Kok. 1980, s. 347, 6 kohta) samoin kuin asia 356/85, komissio v. Belgia, tuomio 9.7.1987 (Kok. 1987, s. 3299, 7 kohta).

oikeuskäytännön mukaan arvioitaessa veron yhdenmukaisuutta 95 artiklan toisen kohdan kanssa "on otettava huomioon tämän veron vaikutukset kyseisten tuotteiden väliseen kilpailuun. On olennaista tietää, onko tällainen vero omiaan vaikuttamaan kyseisiin markkinoihin vähentämällä maahantuotujen tuotteiden mahdollista kulutusta niiden kanssa kilpailevien kotimaisten tuotteiden hyväksi". [20] Erityisesti ennakkoratkaisupyynnön esittäneen kansallisen tuomioistuimen tulisi ottaa huomioon kyseisten tuotteiden myyntihintojen välinen erotus ja tämän erotuksen vaikutus kuluttajan tekemään valintaan samoin kuin näiden tuotteiden kulutuksen kehittyminen.

Alankomaiden hallituksen oikeudenkäynnin kuluessa toimittamien tietojen perusteella näyttäisi ensi näkemältä poissuljetulta, että kanteen kohteena oleva lainsäädäntö olisi ristiriidassa 95 artiklan toisen kohdan kanssa. On kuitenkin kansallisen tuomioistuimen asiana päättää tästä asiasta, ottaen tietenkin huomioon esiintuodut arviointiperusteet.

Toinen kysymys

24. Toisessa kysymyksessä yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään lausumaan, mikäli kanteen kohteena olevaa veroa pidettäisiin yhteisön oikeuden vastaisena, tämän tuomion ajallisesta oikeusvaikutuksesta, johtuen erityisesti siitä, niin kuin on esitetty, että tuhannet vastaavanlaiset asiat ovat käsiteltävinä kansallisissa tuomioistuimissa ja siten taloudelliset seuraukset ovat erittäin vakavia Alankomaille.

Totean heti aluksi, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti se tulkinta, jonka yhteisöjen tuomioistuin käyttäessään sille perustamissopimuksen 177 artiklan mukaan kuuluvaa toimivaltaa antaa yhteisön oikeudesta, selventää ja täsmentää tarpeen vaatiessa yhteisön oikeuden säännöksen tai määräyksen merkitystä ja oikeusvaikutusta sellaisena kuin sitä pitää tai olisi pitänyt tulkita ja soveltaa sen voimaantulohetkestä lähtien. Tämän vuoksi tuomioistuin voi soveltaa ja sen on sovellettava näin tulkittua sääntöä myös niihin oikeussuhteisiin, jotka ovat syntyneet ja olleet olemassa ennen ennakkoratkaisupyynnöstä annettua tuomiota, jos edellytykset edellä mainitun säännön soveltamista koskevan riidan saattamiseksi toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi täyttyvät muutoin. [21]

25. Ottaen huomioon nämä periaatteet, näyttää tulkintapyynnön ratkaisevan tuo-

20 — Edellä viitattu, 9.7.1987 annettu tuomio, 15 kohta.

21 — Ks. asia 61/79, Denkavit italiana, tuomio 27.3.1980 (Kok. 1980, s. 1205, 16 kohta) ja yhdistetyt asiat 66/79, 127/79 ja 128/79, Salumi (Kok. 1979, s. 1237, 9 kohta).

mion oikeusvaikutusten rajoittamisen mahdollisuus täysin poikkeukselliselta. [22] Yhteisöjen tuomioistuin on tullut tällaiseen tulokseen vain hyvin täsmällisesti määritetyissä olosuhteissa, joissa vaarana oli vakavien taloudellisten seurausten aiheutuminen, mikä johtui erityisesti lukuisista vilpittömässä mielessä tehdyistä oikeussuhteista, jotka perustuivat pätevänä ja voimassaolevana pidettyyn säännöstöön, ja kun oli ilmeistä, että objektiivinen ja huomattava epäselvyys yhteisön säännösten oikeusvaikutuksista oli kannustanut yksityishenkilöitä ja kansallisia viranomaisia yhteisön säännösten vastaiseen toimintaan; tätä epävarmuutta oli myös lisännyt muiden jäsenvaltioiden ja komission toiminta. [23]

Tällaisessakin tapauksessa yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin suojellut niiden oikeuksia, jotka olivat ennen tuomion julistamispäivää ryhtyneet oikeudellisiin toimiin tai tehneet samanlaisen valituksen. Muunlainen lopputulos tarkoittaisi sitä, että sellaiselta oikeussubjektilta, jonka edun mukaista on toimia nimenomaan hänelle suosiollisen tuomion hyödyntämisen vuoksi, riistettäisiin yhteisön määräysten vuoksi tähän oikeuteen liittyvä olennainen etu. [24] Koska käsiteltävänä olevassa asiassa mahdollisella tuomion vaikutusten rajoittamisella ei olisi vaikutuksia jo vireillä oleviin asioihin, ei sillä olisi myöskään vaikutuksia Alankomaiden hallituksen huoleen, koska ne katastrofaaliset taloudelliset seuraukset, joita tämä pelkää, koskevat pääasiassa kanteita, jotka oli jo nostettu toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa.

26. Olen sitä mieltä, ettei käsiteltävänä olevassa tapauksessa ole olemassa sellaisia seikkoja, jotka oikeuttaisivat poikkeamaan tulkintaa koskevien tuomioiden taannehtivasta vaikutuksesta.

Perustamissopimuksen 95 artiklan tulkinta on selvä, ja sitä tukee runsas ja yksiselitteinen

22 — Ks. edellä viitatut tuomiot, vastaavasti 17 ja 10 kohta.

23 — Ks. asia C-163/90, Legros, tuomio 16.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4625, 30—35 kohta); asia C-200/90, Dansk Denkavit ja Poulsen Trading, tuomio 31.3.1992 (Kok. 1992, s. I-2217); asia C-262/88, Barber, tuomio 17.5.1990 (Kok. 1990, s. I-1889, 40—45 kohta); asia 24/86, Blaizot, tuomio 2.2.1988 (Kok. 1988, s. 379, 25—35 kohta); asia 43/75, Defrenne, tuomio 8.4.1976 (Kok. 1976, s. 455, 69—75 kohta).

24 — En voi hyväksyä sellaista periaatetta, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuimen asiana olisi ratkaista, harkitessaan mahdollisuutta rajoittaa ajallisesti tuomionsa oikeusvaikutuksia, "voidaanko [poikkeus tästä rajoituksesta] hyväksyä pääasian sen asianosaisen hyväksi, joka nosti kanteen kansallisessa tuomioistuimessa (...) vai muodostaako sellaisen säännöksen pätemättömäksi julistaminen vain tulevaisuudessa (*ex nunc*) olevin oikeusvaikutuksin riittävän keinon myös tämän asianosaisen kannalta" (asia C-228/92, Roquette Frères, tuomio 26.4.1994, Kok. 1994, s. I-1445, 25 kohta). Katson, että "riittävä keino" on ainoastaan sellainen keino, joka varmistaa yksityishenkilölle sen, että, tapauksesta riippuen julistetaan, että yhteisön säännös on pätemätön tai ettei kansallista säännöstä voida soveltaa ja samoin että kyseessä on sellainen keino, joka on omiaan takaamaan oikeussubjektille tälle myönnettyjen oikeuksien tehokkaan turvaamisen. Muussa tapauksessa on vaarana todellinen kieltäytyminen tuomion täytäntöönpanosta ja sen seurauksena järjestelmän luotettavuuden menettäminen, erityisesti oikeusyhteisöön kuuluvien perustavanlaatuisten periaatteiden kunnioittamisen osalta. Kuten on tunnettua, kansallisten tuomioistuinten päätöksissä on selviä tämänsuuntaisia viittauksia (ks. esim. Italian perustuslakituomioistuimen 21.4.1989 antama tuomio asiassa Fragd, teoksessa *Il Foro italiano*, 1990, I, col. 1855; ks. myös Gaja, New Developments in a continuing story: the relationship between EEC Law and the Italian Law, teoksessa *CMLRev.*, s. 83 jne.).

oikeuskäytäntö. Siksi ei ole voinut olla minkäänlaista objektiivista epäselvyyttä siitä, että vero oli tämän oikeuskäytännön vastainen. [25] Niiden taloudellisten seuraamusten osalta, jotka voivat aiheutua Alankomaiden hallitukselle veron yhteisön oikeuden vastaiseksi julistamisesta, on todettava, ettei tämä seikka missään tapauksessa oikeuta yhteisöjen tuomioistuimen tuomion oikeusvaikutusten rajoittamiseen. Muussa tapauksessa olisi vaarana, että kaikkein vakavimpia rikkomuksia kohdeltaisiin suotuisammin sen vuoksi, että ne saattaisivat aiheuttaa huomattavimpia taloudellisia vaikutuksia jäsenvaltioille.

Lisättäköön vielä, että nimenomaan kansallisten verojen yhdenmukaisuutta yhteisön oikeuden kanssa koskevilla asioilla on tärkeitä seurauksia aiheettomasti perittyjä veroja koskevien kanteiden nostamisen kannalta. Tämän vuoksi tuomion oikeusvaikutusten rajoittamisen hyväksyminen, jolloin huomioon otettaisiin ainoastaan tuomion aiheuttamien seurausten laajuus, ei olisi ainoastaan yhteisöjen tuomioistuimen aikaisemman oikeuskäytännön vastaista [26] vaan muodostaisi myös vaarallisen ennakkoratkaisun siltä osin kuin se voisi johtaa yhteisön verolainsäädännön perusteella veronmaksajille kuuluvien oikeuksien huomattavaan vähentämiseen.

27. Sen oikeudenkäynnin aikana vedotun seikan osalta, että tällä tavalla kyseisten maahantuojien sallittaisiin saada palautetuiksi verot, jotka on jo vyörytetty kuluttajille, ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tätä koskevan kysymyksen puuttuessa tyydyn muistuttamaan, yhdenmukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön kanssa, että vaikkei ole yhteisön oikeuden vastaista ottaa huomioon sitä, että perusteettomasti kannetut verot on voitu vyöryttää muille taloudellisille toimijoille tai kuluttajille, jäsenvaltioilla on velvollisuus "varmistaa 95 artiklan vastaisesti kannettujen verojen palauttaminen niiden sisäisen oikeuden säännösten mukaisesti sellaisin edellytyksin, jotka eivät saa olla vähemmän suotuisat kuin vastaavanlaisia sisäisiä kanteita koskevat edellytykset ja jotka missään tapauksessa eivät saa tehdä käytännöllisesti katsoen mahdottomaksi yhteisön oikeusjärjestyksessä olevien oikeuksien toteuttamista". [27]

25 — Tähän voidaan lisätä se seikka, että komissio aloitti 17.10.1990 jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn Alankomaiden kuningaskuntaa vastaan, jossa sitä nimenomaan syytettiin pääasiassa kyseessä olevan asianomaisen lainsäädännön perustamissopimuksen 95 artiklan vastaisuudesta. Tämä menettely päätettiin sen jälkeen kun Alankomaat antoi uuden asiaa koskevan lainsäädännön, joka tuli voimaan 1.1.1993.

26 — Ks. esim. edellä viitattu, asiassa Dansk Denkavit ja Poulsen Trading annettu tuomio, kohta 20—23, jonka taloudellinen merkitys oli kaikkea muuta kuin vähäpätöinen.

27 — Asia 68/79, Just, tuomio 27.2.1980 (Kok. 1980, s. 501, 27 kohta). Ks. myös mm. asia 199/82, San Giorgio, tuomio 9.11.1983 (Kok. 1983, s. 3595), samoin kuin asia 240/87, Deville, tuomio 9.6.1988 (Kok. 1988, s. 3513).

28. Edellä olevien näkemysten perusteella esitän, että yhteisöjen tuomioistuin vastaisi Tariefcommissielle seuraavasti:

"1) Benelux-maiden välisten valmisteverojen tämänhetkisen yhdentymisen asteen huomioon ottaen jäsenvaltio ei voi vedota EY:n perustamissopimuksen 233 artiklaan vapautuakseen sille perustamissopimuksen 95 artiklan mukaisesti kuuluvista velvoitteista, ja tämän vuoksi on syytä katsoa, että käsiteltävänä olevan asian kannalta olennainen veroalue on perustamissopimuksen 95 artiklaa sovellettaessa kyseisen jäsenvaltion alue.

2) EY:n perustamissopimuksen 95 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että sellaiset tuotteet kuin punainen pöytäviini ja määritetyllä alueella tuotettu laatupunaviini ja toisaalta hiilihapottomat hedelmäviinit, joiden alkoholipitoisuus ei ylitä 15:tä tilavuusprosenttia, ovat samanlaisia. Sitä vastoin sellaiset tuotteet kuin toisaalta sherry, madeira ja vermutti ja toisaalta hiilihapottomat hedelmäviinit, joiden alkoholipitoisuus ei ylitä 15:tä tilavuusprosenttia, eivät ole samanlaisia; myöskään sellaiset tuotteet kuin samppanja ja hedelmäkuohuviinit eivät ole samanlaisia.

3) Edellytykset tuomion oikeusvaikutusten rajoittamiseksi ajallisesti eivät täyty käsiteltävänä olevassa asiassa."